

ANTIFAŠIZAM U VOJVODINI

Andrija Popović

Bilten br. 005

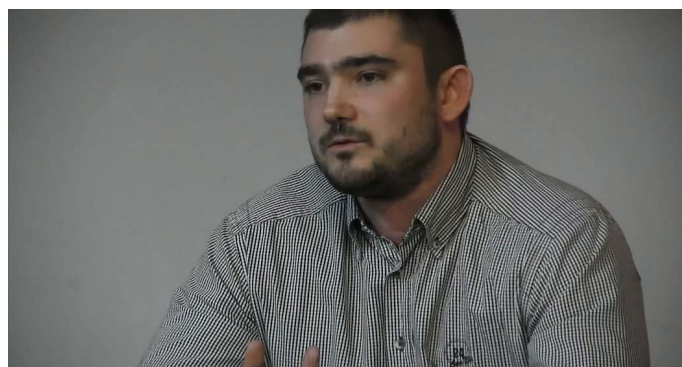
Dan pobjede, 09. Maj 2018. godine

Poštovani gosti skupa, drugarice i drugovi, svi vi koji obeležavate deveti maj kao Dan pobjede, čast mi je da Vam se danas obratim. Ponekad nije lako izlagati o antifašizmu, pa tako, siguran sam, neće biti ni danas. Premda je lako dokazati da su narodni heroji zaista bili borci i oslobodioci, da je fašizam loš, a antifašizam dobar, kao i da je kolaboracija sa nečovečnim, nacističkim poretkom negativna istorijska pojava, ti dokazi nisu svima prihvatljivi. Ako imamo u vidu pojave kao što su anti – vakcinacioni

“ Izlaganje na tribini Zrenjaninskog socijalnog foruma održanoj u Zrenjaninu, na Dan pobjede, 9. Maja 2018, godine.

one koji veruju u opravdanost vraćanja navodno tradicionalne zastave Vojvodine, postaje jasno da je informacija, kao najjače oružje civilizacije, počela da se okreće protiv emancipacije i napretka. Umesto da olakšani protok informacija vodi ka tome da istina postane sve dostupnija i prihvaćenija, dešava se upravo obrnuto. Istina postaje sve opskurnija i verziranija. Samim tim, prilike kada je neophodno pružiti objašnjenje da je antifašizam jedna od ključnih stavki u razvoju našeg ličnog i kolektivnog identiteta sve su češće. Kao istoričar i građanin, stalno se pitam zašto je to tako? Odgovor nije jednostavan, ali se može uopštiti zaključkom da u pojedinim društvima istina nije dobrodošla i nije u skladu sa nacionalnim interesima, a pogotovo ne u skladu sa političkim tendencijama vladajućih garnitura. A šta je istina, bar kada su u pitanju antifašizam i narodno-oslobodilačka borba na tlu Vojvodine. Istina je da se antifašistička ideja na ovom prostoru usadila u srca ljudi, ne samo boraca, već i najvećeg dela naroda koji je podržao partizane u njihovoj borbi. Istina je da je 1941. u Sremu, Bačkoj i Banatu protiv zla ustala omladina, radništvo, seljaštvo i inteligencija. Bez straha za sopstveni život, najširi slojevi stanovništva stupili su u borbu protiv Nemaca i drugih okupatora. Snagom svoje volje i rešenosti, dokazali su neprijatelju da se sa njihovim idealizmom ni jedna vojna sila ne može izboriti. Mladići i devojke ušli su u borbu bez oklevanja. Srem, Banat i Bačka počeli su da se bune i žrtvuju za oslobođenje. Na Fruškoj Gori, Boško Palkovljević Pinki, Slobodan Bajić – Paja, Petar Matić – Dule i drugi osnovali su prve partizanske odrede i počeli da spaljuju žito,

sabotiraju poljske radove i ometaju saobraćajne linije. Okruženi banatskim žitom, herojski su poginuli Koča Kolarov, Ruža Šulman i mnogi drugi. Žarko Zrenjanin i Janko Čmelik širili su antifašističku ideju među omladinom Vojvodine. Potkazani su i ubijeni, ne odavši pritom ni jednog druga i saborca. Mnogi su otišli u borbu zato što su se našli na nekoj od zloglasnih crnih lista. Okruženi banatskim žitom, herojski su poginuli Koča Kolarov, Ruža Šulman i mnogi drugi. Žarko Zrenjanin i Janko Čmelik širili su antifašističku ideju među omladinom Vojvodine. Potkazani su i ubijeni, ne odavši pritom ni jednog druga i saborca. Mnogi su otišli u borbu zato što su se našli na nekoj od zloglasnih crnih lista. Mnogi Sremci tako su pronašli novi dom u šumama Fruške Gore, kao i u bosutskim šumama, toj vitalnoj partizanskoj komunikaciji i pouzdanom skrovištu. Odatle su lansirali napade i organizovali odbranu, ne pokleknuvši ni pred dve intenzivne, kompleksne neprijateljske ofanzive. Vojvođani su tako, pomogli i drugovima u Bosni, primajući ranjenike i dostavljajući im zalihe i ratni materijal kada god se za to ukazala prilika. Neosporno je i to da se u Vojvodini vodila borba gotovo do samog kraja rata. Forsiran je Dunav kod Batine a svega tri nedelje pre konačnog završetka Drugog svetskog rata, probijen je Sremski front. Mnogobrojna znamenja obeležavaju mesta bitaka i stradanja širom Panonske ravnice jer su partizanski borci svojim delima oblikovali mnemonički prostor Vojvodine. Na današnji dan, pre 73 godine, rat je završen, čitava Evropa slavila je pobjedu nad fašizmom, ali ne i partizani Jugoslavije. Njihova borba protiv neprijateljskih ostataka trajala je još neko vreme. Potom je trebalo osigurati suverenitet i nezavisnost države, i ostvariti novi društveni poredak, uprkos svakom potencijalnom neprijatelju. Kada sagledamo rezultate antifašističke borbe u Vojvodini i Jugoslaviji,

Fotografija: Robert Fai

mi istoričari možemo izvući jedino pozitivan zaključak. Neprijatelj je poražen, zemlja je oslobođena, a društvo postavljeno na zdravije osnove, na kojima je moglo da nastavi svoj razvitak. Odakle onda skepticizam prema doprinosu partizana u Drugom svetskom ratu? Ponovo, odgovor nije jednostavan. Naime, premda su snage NOVJ odnele pobjedu nad fizičkim neprijateljima, ostao je jedan neprijatelj koji se ne može pokositi mitraljezom i razneti bombom. On sedi u najmračnijem delu naše ličnosti i luči otrove, užasavajuću tvar sačinjenu od šovinizma, čiste isključivosti i ksenofobije. On naređuje da se mrzi, negira i nepravedno dovodi u sumnju. Ne preza ni od čega a plaši ga jedino svetlost znanja i ljudskosti. Na tom polju, nažalost, antifašistička borba doživela je težak poraz. Želja za uzimanjem i otimanjem onoga što je bratsko prevagnula je nad istinoljubivošću i drugarstvom. Svet jugoslovenskih partizana počeo je da pada u zaborav. To je zato što u svetu mržnje i šovinističke isključivosti nema mesta borcima koji su bez rezerve krenuli u borbu za oslobođenje svih naroda i narodnosti Jugoslavije. Nema prostora za shvatanje narodnooslobodilačke, slobodarske misli. Drugim rečima, srpskom društvu danas antifašizam nije potreban zato što je povezan sa veoma opasnim idejama. Povezan je sa socijalizmom, internacionalizmom i, što je današnjem kulturno – političkom poretku najteže – sa jugoslovenstvom. Kao nacionalistička i anti – jugoslovenska, kulturna i politička elita Republike Srbije želi da veruje u nacionalni, partikularistički antifašizam, koji tokom Drugog svetskog rata u toj formi nije postojao.

Fotografija: pinterest.com

Otuda rehabilitacija četničkog pokreta i njegovih prethodnika i pokušaj rehabilitacije Milana Nedića. Relativizacija antifašizma otišla je tako daleko da se osvedočeni i potvrđeni kolaboracionisti proglašavaju borcima za slobodu. Posthumno im se dodeljuju počasti a spomenici posvećeni njihovom liku i delu niču poput pečuraka posle kiše. Takva revizionistička delatnost je u potpunosti nedopustiva, a antifašizam je jedan od pojmova koji se ne bi smeo relativizovati. Izbor je poprilično jasan, pojedinac može biti fašista ili antifašista. Dužnost borca za slobodu, pre sedamdeset i tri godine, kao i danas ostaje ista. Treba širiti slobodoumne, progresivne ideje i širiti slobodarski duh kada god se za to ukaže prilika.

“ Sa ponosom živimo u Zrenjaninu, gradu koji je dobio ime po jednom od najvećih junaka svoga doba, heroju omladine i borcu za pravdu i jednakost.

Svaki fašizam treba osuditi i iskoreniti, po svaku cenu, jer poput vode koja se ledi, fašizam prodire duboko u srž društva i razara ga na sitne komade. Treba jasno staviti do znanja da se mora uvažavati nasleđe antifašista iz Drugog svetskog rata, a da pritom nije u redu nositi obeležja i izgovarati parole pokreta koji su otvoreno stali na stranu nacizma. Živimo na prostoru koji je ispunjen mestima sećanja, moramo im odavati počast i obnavljati ih, osvežavajući pritom i mentalnu ravan sećanja. Moramo ostati dosledni i prenositi pamćenje o narodnooslobodilačkoj borbi, bez obzira na to šta

kulturno – politička elita ističe u pokušaju da relativizuje našu antifašističku prošlost. Branimo i odbraniti naše grandiozno nasleđe koje su nam ostavili naši slavni preci, borci partizanskog pokreta Josipa Broza Tita. Ne smemo biti poraženi u ovoj antifašističkoj borbi dvadeset i prvog veka. Zato moramo odlučno odgovarati na sve provokacije i pokušaje relativizacije. Kada nam ponude da promenimo ime grada ili škole, odgovorićemo: “Sa ponosom živimo u Zrenjaninu, gradu koji je dobio ime po jednom od najvećih junaka svoga doba, heroju omladine i borcu za pravdu i jednakost.” Reći ćemo: “Čast nam je što smo bili đaci gimnazije Ivo Lola Ribar u Sremskoj Mitrovici, školi koja je nosila ime po mladom vizionaru čija je porodica ugradila svoju krv i kost u temelje nove Jugoslavije!” Sa ponosom ćemo braniti kikindsku ulicu Petra Drapšina, jednu od najlepših ulica u Evropi koja nosi ime po narodnom heroju koji je bez straha vodio drugove i drugarice u strašne bitke. Kada nas upitaju: “Ko je taj Servo Mihalj po kome se zove moja škola?” ili “Ko je taj Ćirpanov i zašto se ulici u centru Novog Sada ne bi dalo ime po nekom zaslužnijem i poznatijem?” Odgovorićemo da su to hrabri borci koji su svojim žrtvama oblikovali naš svet i stvorili vojvođanski i jugoslovenski prostor na kome su vladali jednakost i bratstvo, slobodnu zemlju bez ograd, bodljikavih žica, mržnje i diskriminacije. Dali su živote za najveće ideje koje čovek može zastupati i braniti, zato možemo reći da nema nikog zaslužnijeg za nas, narode i narodnosti Vojvodine. Kraljevi iz davnina, mislioci i književnici treba da imaju važno mesto u kulturi sećanja, ali za jednostavnog čoveka najvažniju poziciju treba da zauzima neko ko je najbliži njemu, radnik i borac, složen u svojoj jednostavnosti, čovek koji alat i oruđe zameni puškom i krene u borbu do poslednje kapi krvi. Taj čovek smo Vi i ja, moj sused, Vaš poznanik. Taj čovek smo svi mi koji danas slavimo i sa ponosom obeležavamo Dan pobjede. Poput naših slavni predaka borićemo se i pobediti, bez obzira na to što nam se suprotstavlja značajno veća sila. Pobedićemo zato što smo svi mi Mihalj, Petar, Anka, Boško, Dimitrije i Ruža. Danas, više no ikada ranije, moramo složno reći: “Svi smo mi Zrenjanin!” Srećan Vam deveti maj, Dan pobjede, smrt fašizmu – sloboda narodu!

URL: zsf.rs
 FB: facebook.com/zrenjaninskisocialniforum
 TW: twitter.com/Zr_SF
 YT: youtube.com/c/ZrenjaninskiSocijalniForum
 E-mail: zsf023info@gmail.com

